

★ Відродження

У 600-річну споруду вдихають «друге життя»

Поряд із середньовічним княжим замком, давніми пам'ятками культури і зодчества в місті Острозі збереглася споруда, яка, як стверджують дослідники, найдавніша на тутешніх теренах, бо бере свій початок із XV століття. Це колишня єврейська синагога (на фото).

Її звели у час, коли волинському краєві не давали спокою напади татар та турків. Відповідно синагога постала і як культовий осередок, і як захисний редут. Загалом це була справжня фортеця, товщина стін якої становила 2,5 метри. У всі віки мурована цитадель вважалася неприступною. Про це є чимало історичних свідчень. Одне з них – за 1792 рік. Тоді під час російсько-польської війни росіяни підступили під Острог. Малочисельний польський гарнізон залишив місто, а налякані євреї зачинились у синагозі. Нападники прийняли синагогу за Острозький замок й почали її обстрілювати з гармат. Облога тривала

два дні. Врешті знайшовся хоробрий острожанин, який прийшов до вояжерів і повідомив, що вони обстрілюють не замок, а молитовний дім, а в ньому не польський гарнізон, а мирні юдеї. Лише тоді облога припинилася. В пам'ять про це диво кілька ядер, які залетіли на терени святині і не розірвалися, було вміщено у мур, а кілька повісили на цепках.

Принаймні, так говорить легенда. У свою чергу архіви засвідчують, що свого часу острозька синагога, будучи однією з найбільших і найгарніших, отримала європейське визнання. Зокрема, разом зі своїми духовними «посестрами» в

Португалії та Нідерландах її було визнано зразком для наслідування у побудові та зодчестві.

Водночас в історії святині є сторінки, пройняті сумом та печаллю. Так, під час Другої світової війни синагога зазнала сильних руйнувань. А в 1960 році її перетворили на торговий склад, розібравши при цьому всі зовнішні прибудови. На друге десятиліття нинішнього віку від храму збереглася лише молитовна зала. І то з непокритою головою, без даху. Такий вигляд, судячи із реалій, передрікав 600-літній споруді хіба що швидку остаточну «загибель».

На щастя, нині можна казати, що найстаріша острозька будова має шанс на «друге життя». Принаймні знайшлися ентузіасти, які розробили проект порятунку того, що лишилося. Ініціатором цієї справи став підприємець, депутат Ост-

розької міської ради Григорій Аршинов.

– Попри те, що мур ще має досить міцну основу, синагога з часом дійсно могла б повністю зруйнуватися, – каже Григорій Аршинов, – отож я вирішив розпочати її збереження та відбудову з відновлення даху. Звичайно, за власні кошти. Думаю, надалі ця віднова знайде нових ентузіастів. Бо маємо зберегти і пам'ятку, і пам'ять. В тому числі про понад 10 тисяч острожан, які загинули під час Голокосту.

Після остаточного завершення облаштування покрівлі, за задумом депутата, має відбутися внутрішня реставрація зали. Після цього можливим стане функціонування будівлі у якості культурової споруди, а також відкриття тут ще одного острозького історичного музею.

Євген ЦИМБАЛЮК